

Lausunto

23.06.2022

Asia: VN/23566/2021

Begäran om utlåtande om en reform av lagstiftningen om mentalvårds- och missbrukartjänster

Bakgrundsuppgifter

I vilken egenskap lämnar ni utlåtandet:

Annan organisation

Till vilket välfärdsområde hör ni (om ni är en kommun, en samkommun eller ett välfärdsområde):

-

Utlåtandegivarens officiella namn:

SAMS -Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf (SAMS)

Namn på och eventuella kontaktuppgifter till den som skrivit utlåtandet:

Marica Nordman

För myndigheter: Behandlingsdatum och namn på det organ som eventuellt har behandlat utlåtandet:

-

1 Social- och hälsovårdens gemensamma tjänster

1.1 Är innehållet i paragrafen om social- och hälsovårdens gemensamma tjänster (socialvårdslagens 2 a §, hälso- och sjukvårdslagens 8 a §) ändamålsenligt?

Ja, huvudsakligen

Motivera din ståndpunkt vid behov:

SAMS tar ställning till förslaget till den del som särskilt gäller vår målgrupp personer med funktionsnedsättning med svenska som modersmål.

SAMS vill i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid FN:s funktionshinderkonvention artikel 25 om hälsa. Artikel 25 stadgar att alla oberoende av funktionsnedsättning har rätt till bästa möjliga social- och hälsovård. Vården ska vara tillgänglig för alla. Uppmärksamhet bör fästas såväl fysisk som digital tillgänglighet. En annan viktig förutsättning för god vård är språk och kommunikation. I vårt land har man rätt att få tjänster på finska eller på svenska. I nuläget är det dock svårt att få service på svenska. Behovet att använda svenska accentueras särskilt då det gäller tjänster av känsligare karaktär. Enhetliga vårdkedjor bör fungera på svenska. Personer som hör till den svenska språkminoriteten bör få hjälp i rätt tid.

Vi föreslår att i motiveringarna explicit tryggas rätten till de språkliga och kulturella rättigheterna genom att skriva in dessa rättigheter i 2§s motiveringar.

Det har visat sig att det bästa sättet att trygga de språkliga rättigheterna och genom det jämlikhet och delaktighet, är att explicit skriva in detta speciallagstiftningen. Att hänvisa till de allmänna lagarna tryggar inte dessa rättigheter tillräckligt.

Vi vill även fästa uppmärksamhet vid det finlandssvenska (och finska) teckenspråket och rätten till tolk. Även lättläst språk är en förutsättning för god och tillgänglig vård för en del personer. I vårdsammanhang ska klientens och patientens kommunikationsbehov beaktas.

I motiveringarna bör man även hänvisa till FN:s funktionshinderskonvention, i synnerhet i förhållande till frågor om språk och kommunikation samt delaktighet i beslutsfattandet (artikel 3.4)

2 Socialvårdstjänster

2.1 Är innehållet i paragrafen om samhällsinriktat socialt arbete (socialvårdslagens 7 a §) ändamålsenligt?

Ja

Motivera din ståndpunkt vid behov:

-

2.2 Är innehållet i paragrafen om främjande av psykisk hälsa (socialvårdslagens 7 b §) ändamålsenligt?

Ja

Motivera din ståndpunkt vid behov:

-

2.3 Är innehållet i paragrafen om dagcenterverksamhet och tillfällig inkvartering som erbjuds som service inom rusmedelsarbetet (socialvårdslagens 24 §) ändamålsenligt?

Ja

Motivera din ståndpunkt vid behov:

-

2.4 Är de föreslagna ändringarna i paragrafen om samarbete mellan socialjouren och hälso- och sjukvården (socialvårdslagens 29 a §) ändamålsenliga?

Ja

Motivera din ståndpunkt vid behov:

-

2.5 Är innehållet i paragrafen om psykosocialt stöd i akuta och traumatiska situationer (socialvårdslagens 29 b §) ändamålsenligt?

Ja, huvudsakligen

Motivera din ståndpunkt vid behov:

Vi anser att det är bra att en traumatisk situation också beskrivs som något som kan hända i vardagen. Genom akut stöd i en dylik situation är chansen större att man hjälper personen i den akuta och traumatiska situationen på ett ändamålsenligt sätt.

2.6 Är innehållet i paragrafen om rusmedels- och beroendearbetet (socialvårdslagens 33 b §) ändamålsenligt?

Nej, huvudsakligen inte

Motivera din ståndpunkt vid behov:

Vi anser att det skulle behövas en utförligare beskrivning på olika beroenden. I det nuvarande förslaget är listan inte uttömmande. Det finns många olika beroenden som inte allt nämns i förslaget - och det är en stor brist. I nuläget är identifieringen av olika beroenden bristfällig inom social- och hälsovården. Detta kan resultera i att personer med beroenden (som inte identifierats) och deras anhöriga som skulle behöva stöd inte får det.

2.7 Är innehållet i paragrafen om mentalvårdsarbetet (socialvårdslagens 33 c §) ändamålsenligt?

Ja, huvudsakligen

Motivera din ståndpunkt vid behov:

Personer i olika ska få den service som de behöver och den ska de få i rätt tid.

När man planerar stöd och service bör man utgå från personens individuella behov. Även olika underliggande faktorer som exempelvis neuropsykiatriska funktionsnedsättningar måste beaktas. De professionellas kunskaper och kännedom om såväl de här funktionsnedsättningarna som om andra funktionsnedsättningar överlag måste förbättras genom utbildning. Ökade kunskaper hos de professionella ger klienterna bättre vård som ges utgående från deras individuella behov.

SAMS vill lyfta fram att den sociala funktionsförmågan också beaktas som tillägg till beaktande av den psykiska funktionsförmågan.

Gällande barn med funktionsnedsättning vill SAMS särskilt lyfta fram deras familjer och att även familjemedlemmarna kan vara i behov av stöd och service. Deras vardag kan vara mycket tung och även de kan bli sjuka och få utmattningssymptom.

2.8 Är de föreslagna ändringarna i paragrafen om en egen kontaktperson (socialvårdslagens 42 §) ändamålsenliga?

Ja

Motivera din ståndpunkt vid behov:

Speciellt momentet i motiveringar om att den egna kontaktpersonen etc. ska träffa barn och andra som behöver särskilt stöd personligen är mycket bra och viktig.

2.9 Är den reglering som föreslås i socialvårdslagen för mentalvårds- och missbrukartjänsternas del tillräcklig och ändamålsenlig?

Nej, huvudsakligen inte

Motivera din ståndpunkt vid behov:

Se motiveringarna till fråga 2.6.

2.10 Saknas det någonting väsentligt i fråga om mentalvårds- och missbrukartjänsterna i den föreslagna regleringen i socialvårdslagen?

Ja

Motiveringar till ja-svar:

Se svaret till fråga 2.6.

3 Hälsa- och sjukvårdstjänster

3.1 Är innehållet i paragrafen om främjande av psykisk hälsa (hälso- och sjukvårdslagens 20 §) ändamålsenligt?

Ja

Motivera din ståndpunkt vid behov:

-

3.2 Är innehållet i paragrafen om mentalvårdstjänster (hälso- och sjukvårdslagens 27 §) ändamålsenligt?

Ja, huvudsakligen

Motivera din ståndpunkt vid behov:

-

3.3 Är innehållet i paragrafen om missbrukar- och beroendetjänster (hälso- och sjukvårdslagens 28 §) ändamålsenligt?

Ja, huvudsakligen

Motivera din ståndpunkt vid behov:

-

3.4 Är innehållet i paragrafen om avgiftnings och substitutionsbehandling av en opioidberoende person med opioidläkemedel (hälso- och sjukvårdslagens 28 a §) ändamålsenligt?

Tar inte ställning

Motivera din ståndpunkt vid behov:

-

3.5 Är det föreslagna tillägget i paragrafen om brådskande vård (hälso- och sjukvårdslagens 50 §) ändamålsenligt?

Ja

Motivera din ståndpunkt vid behov:

-

3.6 Är de föreslagna ändringarna i paragrafen om samarbete mellan hälso- och sjuk-vården och socialjouren (hälso- och sjukvårdslagens 50 a §) ändamålsenliga?

Ja

Motivera din ståndpunkt vid behov:

-

3.7 Är innehållet i paragrafen om psykosocialt stöd i akuta och traumatiska situationer (hälso- och sjukvårdslagens 50 b §) ändamålsenligt?

Ja, huvudsakligen

Motivera din ståndpunkt vid behov:

-

3.8 Är innehållet i paragrafen om vård som godkänts av social- och hälsovårdsministeriet vid narkotikabrott (hälso- och sjukvårdslagens 78 b §) ändamålsenligt?

Tar inte ställning

Motivera din ståndpunkt vid behov:

-

3.9 Är innehållet i paragrafen om arbetshandledning (hälso- och sjukvårdslagen 78 c §) ändamålsenligt?

Tar inte ställning

Motivera din ståndpunkt vid behov:

-

3.10 Är den reglering som föreslås i hälso- och sjukvårdslagen för mentalvårds- och missbrukartjänsternas del tillräcklig och ändamålsenlig?

Ja, huvudsakligen

Motivera din ståndpunkt vid behov:

Se svaret till 2.6.

3.11. Saknas det någonting väsentligt i fråga om mentalvårds- och missbrukartjänsterna i den föreslagna regleringen i hälso- och sjukvårdslagen?

Ja

Motiveringar till ja-svar:

Se svaret till 2.6.

4 Mentalvårdslagen

4.1 Är de föreslagna ändringarna i paragrafen om ledning och tillsyn (mentalvårdslagens 2 §) ändamålsenliga?

Tar inte ställning

Motivera din ståndpunkt vid behov:

-

4.2 Är innehållet i paragrafen om ordnande av vård oberoende av patientens vilja (mentalvårdslagens 3 §) ändamålsenligt?

Ja

Motivera din ståndpunkt vid behov:

-

4.3 Är innehållet i paragrafen om avgiftnings och substitutionsbehandling av opioidberoende personer (mentalvårdslagens 6 a §) ändamålsenligt?

Tar inte ställning

Motivera din ståndpunkt vid behov:

-

5 Lagen om missbrukarvård

5.1 Är det enligt er åsikt motiverat att möjligheten att förordna vård oberoende av vilja på grund av våldsamhet tas bort?

Tar inte ställning

Motivera din ståndpunkt vid behov:

-

6 Lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner

6.1 Är de föreslagna ändringarna i 18 § i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner motiverade?

Ja, huvudsakligen

Motivera din ståndpunkt vid behov:

-

7 Lagen om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre

7.1 Är de föreslagna ändringarna i 2 § i lagen om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre motiverade?

Ja

Motivera din ståndpunkt vid behov:

-

8 Lagen om barnskyddsenheter som lyder under Institutet för hälsa och välfärd

8.1 Är de föreslagna ändringarna i 1 § i lagen om barnskyddsenheter som lyder under Institutet för hälsa och välfärd motiverade?

Ja

Motivera din ståndpunkt vid behov:

-

9 Narkotikalagen

9.1 Är de föreslagna ändringarna i 4 § 2 mom. i narkotikalagen motiverade?

Tar inte ställning

Motivera din ståndpunkt vid behov:

-

10 Lagen om Enheten för hälso- och sjukvård för fångar

10.1 Är den föreslagna nya paragrafen 16 a § i lagen om Enheten för hälso- och sjukvård för fångar motiverad?

Tar inte ställning

Motivera din ståndpunkt vid behov:

-

11 Civiltjänstlagen

11.1 Är de föreslagna ändringarna i 93 § i civiltjänstlagen motiverade?

Tar inte ställning

Motivera din ståndpunkt vid behov:

-

12 Lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarmakten

12.1 Är de föreslagna ändringarna i 35 § i lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarmakten motiverade?

Tar inte ställning

Motivera din ståndpunkt vid behov:

-

13 Lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården

13.1 Är de föreslagna ändringarna i lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården ändamålsenliga?

Nej

Motivera din ståndpunkt vid behov:

SAMS anser att lagstiftningen gällande klientavgifterna för boendeservice bör förnyas. Detta eftersom klienten i nuläget får enbart 167 euro till användning i månaden. Efter alla kostnader som hänför sig till normalt liv som tex telefonräkning och hygienartiklar blir den summa som blir kvar för användning väldigt liten.

SAMS uppmanar även utvecklingen av 11 § i lagen om klientavgifter (Efterskänkande och nedsättning av avgift). Med tanke på att trygga ett människovärdigt liv, vore det ändamålsenligt att kunna erbjuda ett automatiserat/semi-automatiserat förvaltningsbeslut om att klientavgiften efterskänks eller nedsätts t.ex. på basis av information i inkomstsregistret och andra register. Det här vore särskilt viktigt för personer med en belastad mental hälsa, eftersom de kan ofta ha sämre förutsättningar att driva sina rättigheter än andra. SAMS föreslår att riksdagen ska

göra en kläm om att frågan om efterskänkning av klientavgifter och automatiskt beslutsfattande bör tas i beredning under följande riksdagsperiod.

14 Frågor om konsekvensbedömningar, verkställande och tidtabeller

14.1 Anser ni att bedömningarna av propositionens kostnadseffekter är realistiska?

Tar inte ställning

Motivera din ståndpunkt vid behov:

-

14.2 Anser ni att barnkonsekvensbedömningarna är realistiska?

Nej, huvudsakligen inte

Motivera din ståndpunkt vid behov:

SAMS önskar att man i större mån skulle ta hänsyn till forskning som gjorts gällande barn med funktionsnedsättning. Även diagnosen FASD borde man i större mån lägga vikt på, då dessa barn kan behöva mycket hjälp. I nuläget hade det tyvärr dock visa sig svårt att identifiera FASD och barnens behov.

14.3 Anser ni att bedömningarna av övriga konsekvenser är realistiska?

Nej, huvudsakligen inte

Motivera din ståndpunkt vid behov:

SAMS anser att det borde ha gjorts en konsekvensanalys av konsekvenserna för personer med funktionsnedsättning. Personer med funktionsnedsättning har även behov av mentalvård och beroendetjänster. Det skulle ha varit viktigt att de olika behoven som personer med funktionsnedsättning kan ha te.x. gällande kommunikation, tillgänglighet, språk skulle ha identifierats bättre genom en konsekvensanalys.

14.4 Kommentarer till förslaget om att lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2023 och till verkställandet av ändringarna?

-

15 Förordningsutkast

15.1 Kommentarer gällande förslaget till statsrådets förordning om upphävande av vissa bestämmelser i mentalvårdsförordningen?

-

15.2 Kommentarer gällande förslaget till statsrådets förordning om ändring av vissa bestämmelser i förordningen av missbrukarvård?

-

15.3 Kommentarer gällande förslaget till social- och hälsovårdsministeriets förordning om godkänd vård vid narkotikabrott?

-

16 Eventuella andra kommentarer gällande utkastet till regeringsproposition

16.1 Eventuella andra kommentarer gällande utkastet till regeringsproposition

SAMS vill framhäva vikten av att även svenskspråkiga personer måste kunna ha valmöjligheter att välja var de får vård, men det är ändå viktigt att denna möjlighet inte är på bekostnad av vårdens kvalitet. Det behövs utbildningspolitiska åtgärder för att försäkra att även svenskspråkiga får vård på ett jämlikt sätt. Om köptjänster används, bör ersättning vara tillräcklig för att även mindre svenskspråkiga företag och tredje sektorn har råd att erbjuda tjänsterna och inte endast enorma företag som har råd att göra förlust på kort sikt med målsättningen att få en dominerande position på marknaden. I dessa frågor måste man noggrant ta hänsyn till de finlandssvenska särförhållandena som t.ex. geografi och befolkningsstrukturen för att kunna främja även den svenskspråkiga befolkningens hälsa och vård.

Nordman Marica

SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf